Montessoripedagogik och elevers språkutveckling: En litteraturstudie med fokus på läsning och skrivning

Montessori pedagogy and students' language development: A literature study with a focus on reading and writing

Sara Habib Aziz

Handledare: Elin Sundström Sjödin
Examinator: Eva Sundgren

Institutionen för samhällsvetenskap och humaniora
Självständigt arbete i lärarutbildningen
Avancerad nivå
15 hp Vårterminen 2026

Institutionen för samhällsvetenskap och humaniora
15 hp SVA412

EXAMENSARBETE
Vårterminen 2026

SAMMANDRAG

Sara Habib Aziz

Montessoripedagogik och elevers språkutveckling: En litteraturstudie med fokus på läsning och skrivning

2026 Antal sidor: 32

Denna litteraturstudie undersöker forskningsfältet inom Montessoripedagogik med syfte att utifrån ett brett perspektiv belysa undervisningsmetoden och dess påverkan på elevers språkutveckling, särskilt inom läs- och skrivinlärning. Studiens urval bygger på 15 vetenskapliga forskningsartiklar från Sverige och internationellt, inom området Montessoripedagogik och språkutveckling. Studien utgår från pragmatismen av John Dewey (1859-1952) som det teoretiska ramverket, men för att analysera och förstå det inkomna resultatet har begreppet *Learning by doing* inom teorin använts som huvudsaklig utgångspunkt. Studiens resultat har utifrån den insamlade forskningen visat att Montessoripedagogik, i många fall, kan vara gynnsam för elevers språkutveckling samt läs- och skrivinlärning. Samtidigt betonar en del studier att pedagogikens effektivitet är beroende av hur väl den implementeras i praktiken. När pedagogiken tillämpas i enlighet med dess grundprinciper och när elever ges tillräckligt med tid och tillgång till olika språkmaterial, uppvisas tydligare positiva effekter på språkutvecklingen. Montessoripedagogik kan dock inte generaliseras som gynnsam och välfungerande för alla skolelever, på grund av dess självständiga aspekt som inte kan anses vara passande för alla.

Nyckelord: Montessoripedagogik, språkutveckling, läs- och skrivinlärning, självständigt lärande, språkmaterial, förberedd lärmiljö, lärarroll.

Innehållsförteckning

1 Inledning……3
1.1 Syfte och forskningsfrågor……4
1.2 Disposition……4
2 Bakgrund……5
2.1 Maria Montessoris pedagogik……5
2.2 Montessoripedagogikens grundidéer……5
2.2.1 Språkutveckling inom Montessoripedagogiken……6
2.3 Centrala begrepp inom språkutveckling……7
2.3.1 Tidig litteracitet……7
2.3.2 Fonologisk medvetenhet……7
2.3.3 Språklig stimulans i en förberedd miljö……8
2.3.4 Multisensoriskt lärande……8
3 Teoretiskt ramverk……9
4 Metod och material……10
4.1 Urval av forskningsartiklar……10
4.2 Datainsamling och dataanalys……11
4.3 Studiens kvalitet……13
4.4 Forskningsetiska principer……13
5 Resultat……15
5.1 Teman som identifierats……17
5.1.1 Självständigt lärande……18
5.1.2 Språkmaterial……19
5.1.3 Förberedd lärmiljö……19
5.1.4 Lärarroll……20
5.2. Studiens övergripande resultat……21
6 Diskussion……25
6.1 Resultatdiskussion……25
6.2 Metoddiskussion……28
7 Slutsats……29
Litteraturlista……30

1 Inledning

Montessoripedagogik har sedan tidigt 1900-tal varit en betydelsefull pedagogisk inriktning inom utbildningssystem världen över. Inom ramen för denna pedagogik ges språkutveckling en central roll, där elever genom bland annat olika språkmaterial kan främja sin språkliga utveckling och därigenom underlätta sin läs- och skrivinlärning. Montessoripedagogik är framtagen och utvecklad av en kvinnlig läkare, forskare och pedagog vid namn Maria Montessori (1870-1952). Hennes pedagogik, som än idag används i skolor över hela världen, beskrivs som en undervisningsmetod där elever i grundskolan erbjuds ett självstyrt och elevcentrerat lärande, med tillgång till lärarstöd vid behov. Skolor som följer Montessoripedagogik har som huvudmål att stärka och främja elevernas språk- och kunskapsförmåga och självständiga lärande. Detta ska uppnås genom att i blandade åldersgrupper tillåta eleverna själva bestämma över sin undervisning och på egen hand välja bland olika uppgifter som finns tillgängliga, välanpassade för elevernas olika åldrar och behov. Utöver stärkt självständighet har pedagogiken visats kunna stimulera elevers intellektuella förmåga och därmed stödja den kognitiva utvecklingen (Gutek G., L. & Gutek P., A., 2016, s. 44).

Skolverket (2022, s. 6) förmedlar att undervisningen inom den svenska grundskolan syftar till att på olika sätt främja samtliga skolelevers lärande och utveckling. Undervisningen ska även utformas och anpassas utifrån varje elevs behov och förutsättningar för att eleven ska uppnå de mål och kunskapskrav som förekommer i läroplan och styrdokument. Vidare ska eleven, på olika sätt, stödjas för att uppnå språk- och kunskapsutveckling under hela sin skolgång.

Som huvudmaterial i denna litteraturstudie användes totalt 15 forskningsartiklar som studerat språkutveckling inom Montessoripedagogik. Artiklarna granskades och analyserades för att därigenom få en förståelse för hur kunskapsläget såg ut gällande relationen mellan Montessoripedagogik och språkutveckling. Med anledning av att Montessoripedagogik främst används inom grundskolan, avgränsades studien till grundskolan inom Sverige och internationellt. Trots att Montessoripedagogik inte används inom gymnasieskolan, är det viktigt att även som ämneslärare känna till hur man kan bygga grunden för elevers språkutveckling. Studiens övergripande resultat kan därför bidra med nyanserad kunskap och ge en samlad förståelse för hur Montessoripedagogik fungerar inom de skolverksamheter där den bedrivs samt hur pedagogiken kan gynna elevers språk- och kunskapsutveckling, vilket i sin tur kan stödja utvecklingen av mer effektiva undervisningsstrategier inom svensk skola.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna litteraturstudie är att, genom en analys av ett urval relevanta forskningsartiklar, belysa vad forskningen har kommit fram till gällande Montessoripedagogik och dess påverkan på elevers språkutveckling, med särskilt fokus på läs- och skrivinlärning. Forskningsfältet som undersöks avser även att tydliggöra vilka pedagogiska komponenter inom denna undervisningsform som främst kan bidra till elevers språkliga utveckling. Utöver detta förväntas studien erbjuda en övergripande inblick i hur Montessoripedagogik i sin helhet fungerar och tar sig uttryck i praktiken.

Studiens forskningsfrågor lyder:

- Vad säger forskning om Montessoripedagogikens inverkan på elevers språkutveckling?

- Hur kan Montessoripedagogik bidra till elevers läs- och skrivinlärning enligt forskningslitteraturen?

1.2 Disposition

Efter detta inledningskapitel följer ett kapitel med en bakgrund som innehåller en informerande del om Montessoripedagogik och dess grundidéer samt ett kapitel som presenterar några centrala begrepp inom ämnet. I kapitel 3 presenteras det teoretiska ramverket som studien grundar sig i och som genomgående tas hänsyn till. Kapitel 4 redogör för den metod, material och urval som använts i studien. I kapitel 5 redovisas de resultat som framkommit, där även forskningsfrågorna besvaras. I diskussionskapitlet diskuteras analysens resultat. Studien avslutas i kapitel 7 med en slutsats som även framlägger några exempel på framtida forskning inom området som undersöks.

2 Bakgrund

I detta kapitel presenteras en grundläggande bakgrund till området som undersöks, följt av centrala begrepp med koppling till Montessoripedagogik och elevers språkutveckling.

2.1 Maria Montessoris pedagogik

Pedagogik kan förklaras som *läran om utbildning* (Skolverket, 2022, s. 9). Det handlar om hur lärande, undervisning och kunskap förmedlas och utvecklas hos individer. Begreppet innefattar både teoretiska perspektiv på hur människor lär sig och praktiska metoder som används i undervisningssammanhang. Att undersöka om hur olika undervisningsmetoder tar sig uttryck i skolan har stor betydelse för att därigenom förstå hur elevers språk- och kunskapsutveckling samt skolmotivation tar sig uttryck i praktiken. Olika pedagogiska inriktningar bygger på skilda synsätt om hur lärande sker och vilka förmågor skolan förväntar sig att eleverna ska implementera under en viss tidsperiod.

Montessoripedagogik handlar främst om att utifrån barnets behov och förutsättningar forma ett självständigt lärande genom att tillåta eleven arbeta i sin egen takt, i en förberedd lärmiljö där aktiviteter och material är anpassade i storlek och i svårighetsgrad (Montessori, u.å.). Maria Montessori (1870-1952) som framtog denna pedagogik, menade att barns naturliga nyfikenhet och viljan att lära sig på egen hand innebar att lärarens roll blir att handleda barnet, snarare än att styra. Vidare förmedlar pedagogiken att ett centralt mål är barn ska bli självständiga och ansvarstagande individer, men att utvecklingen bör ske i samband med barnets enskilda takt. Montessoris idéer förändrade synen på barn och utbildning på grund av att hon betonade respekt för barnet och visade att lärande kan vara både fritt och samtidigt strukturerat.

2.2 Montessoripedagogikens grundidéer

Som ovannämnt bygger Montessoripedagogiken på barns naturliga vilja att lära. I undervisning som drivs med stöd av Montessoripedagogik är eleven i centrum och ges möjlighet att arbeta självständigt, ta ansvar över sitt lärande och utvecklas i sin egen takt. I följande kapitel tydliggörs Montessoripedagogikens syn på elevers språkliga utveckling samt läs- och skrivinlärning.

2.2.1 Språkutveckling inom Montessoripedagogiken

Maria Montessori (1870-1952) hade en genuin passion av att förstå och lära ut om barns språkliga utveckling, och hon intresserades av hur deras läs- och skrivinlärning på olika sätt kunde utvecklas. Barnets språkutveckling startar från att barnet är fött och pågår kontinuerligt, främst mellan 0-6 års ålder (Skolbanken, 2026). Detta sker genom att barnet absorberar språket och därmed omedvetet lär sig det genom att visats i den miljö där språket talas. För att barnet ska få möjlighet till att utveckla sitt språk och kunna uttrycka sig, är det viktigt att erbjuda barnet en miljö där den vuxna individen, som talar inom barnets omgivning, använder korrekt vokabulär och grammatik. När det gäller skriftens utveckling utgår Montessoripedagogiken från att läraren introducerar bokstäverna genom att benämna bokstavsljuden för barnet, och inte namnen på bokstäverna. Detta tillvägagångssätt används för att barnet därmed ska förstå ordens form och uttal, vilket i sin tur förbereder barnet för att senare kunna skriva. I montessoriklassrummet finns även en idé om att barnet ska uppnå en så kallad total läsning, som innebär att barnet på olika sätt ges möjlighet till att utveckla en god läsförståelse. Detta utförs genom att barnet först får ta del av kortare ord som sedan utvecklas till längre meningar med stöd av olika material och läsaktiviteter.

Inom montessoriskolan utvecklar barnen sitt lärande genom att befinna sig i den specifika miljön, och därigenom absorbera och ta emot den kunskap som sprids i omgivningen (Montessori, 1949, s. 6). Redan vid 4-7 års ålder har vissa barn som undervisats genom Montessoripedagogik uppvisat en förmåga att kunna läsa och skriva enbart genom att vistas i den miljön, utan att ha fått någon explicit språkundervisning. Detta bidrog senare till att man konstaterade att det är genom den sociala omgivningen som barnet tar till sig all kunskap, vilket kan innebära att utbildning inte enbart behöver vara det som lärs ut med stöd av läraren, utan snarare att det kan ses som en naturlig process som spontant överförs genom erfarenheter av omgivningen som barnet befinner sig i (Montessori, 1949, s. 7). Det övergripande arbetssättet och miljön i Montessoriskolan kan därför fungera som en trygg och lärorik grund för elevers språkliga utveckling, samt att undervisningsformen på olika sätt kan underlätta och påskynda elevers läs- och skrivinlärning.

Maria Montessori (1870-1952) beskrev en annan tydlig idé i sin pedagogik som handlar om att innan barnet lär sig skriva, behöver barnet arbeta med sin motoriska förmåga (Montessori, 1936, s. 170). Finmotoriken utvecklas gradvis genom successiv övning, med stöd av att till exempel utforska olika material och använda sina händer på olika sätt. Detta bidrar till att barnet utvecklar den motoriska förmågan, vilket i sin tur kan underlätta läs- och skrivinlärning. Genom

att barnet får arbeta med sin motorik bidrar det till att handen, ögat och hjärnan samarbetar vilket i sin tur kan leda till att skrivförmågan ges möjlighet till att utvecklas i en god takt.

2.3 Centrala begrepp inom språkutveckling

I forskning om barns läs- och skrivinlärning förekommer en del centrala begrepp för att beskriva de processer som ligger till grund för den tidiga läs- och skrivutvecklingen. Dessa begrepp anses relevanta att relatera till Montessoripedagogik, eftersom pedagogiken bygger på en särskild syn på barns språk- och kunskapsutveckling. Nedan presenteras några begrepp inom läs- och skrivutveckling samt hur dessa kan förstås i relation till Montessoripedagogik.

2.3.1 Tidig litteracitet

Begreppet tidig litteracitet, som på engelska ofta benämns som *emergent literacy*, beskriver hur barns läs- och skrivutveckling börjar långt innan barnet tar del av den formella språkundervisningen i skolan. Forskning visar att barn tidigt utvecklar förståelse för språk genom att enbart vistas i den vardagliga miljön och därigenom integreras med olika texter, bokstäver och symboler (Septiani & Syaodih, 2021, s. 52).

Inom Montessoripedagogik förekommer flera arbetssätt som kan kopplas till barns tidiga litteracitet (Claesson, 2023, s. 38). Montessoripedagogiken betonar att barn tidigt ska få möta språk genom konkreta och sinnesbaserade material, för att utveckla språklig kunskap redan vid tidig ålder. Exempelvis används språkmaterial som sandpappersbokstäver för att barnet ska få möjlighet att både se och känna på bokstävernas form. Montessoripedagogiken har även en tydlig idé om att skrivandet ofta utvecklas före läsningen, eftersom barnet först uttrycker sina egna tankar genom bokstäver och symboler innan barnet därefter kan tolka och förstå texter. Detta synsätt som Montessoripedagogiken förmedlar ligger därför nära barnets tidiga litteracitet, vilket är en lärandeprocess som gradvis utvecklas i samband med den miljö och omgivning som barnet vistas i.

2.3.2 Fonologisk medvetenhet

Fonologisk medvetenhet handlar om förmågan att kunna uppmärksamma och utskilja språkets struktur såsom exempelvis rim och stavelser. Forskning visar att fonologisk medvetenhet har en betydande roll för barns senare läs- och skrivutveckling, eftersom den stöttar barnet att förstå kopplingen mellan bokstäver och språkljud (Suortti & Lipponen, 2016, s. 37).

Montessoripedagogiken innehåller flera aktiviteter som kan stödja utvecklingen av fonologisk medvetenhet (Erolano, 2021, s. 9). Genom till exempel olika ljudlekar som förekommer inom Montessoripedagogik, ges barnet möjlighet att arbeta med att identifiera språkljud för att sedan koppla dessa till bokstäver. Till exempel kan språkverktyg som det rörliga alfabetet användas för att förtydliga sambandet mellan ljud och skrift, som i sin tur kan underlätta läs- och skrivinlärning. Eftersom montessoriundervisningen är individanpassad, innebär det att barnet får arbeta i sin egen takt och repetera uppgiften tills kunskapen är befästad, vilket även detta kan skapa goda förutsättningar för barnets språk- och kunskapsutveckling.

2.3.3 Språklig stimulans i en förberedd miljö

Forskning visar att barns språkliga utveckling påverkas i hög grad av den miljö barnet befinner sig i, oavsett om det är inom hem- eller skolmiljön. Högläsning, samtal, tillgång till läroböcker, olika verktyg och språkmaterial som är anpassade för barnets ålder och individuella behov anses avgörande för barnets språkutveckling samt läs- och skrivinlärning (Krijnin et al., 2020, s. 210).

Montessoripedagogiken förmedlar vikten av att utforma en förberedd lärmiljö, där barnet självständigt kan utforska både språk och skrift (Manley, 2026, s. 6). Montessoriklassrummet innehåller därför tillgängliga material som uppmuntrar barnen att läsa, skriva och kommunicera utifrån enskilda förutsättningar. Lärarens roll i klassrummet är främst att observera och vid behov vägleda samt stödja barnets individuella utveckling. Forskning förmedlar att sådan språkstimulerande miljö kan bidra till ökad motivation och en mer lustfylld relation till läsning och skrivning.

2.3.4 Multisensoriskt lärande

Ett annat begrepp inom läs- och skrivinlärning är multisensoriskt lärande, som innebär att flera sinnen används samtidigt i lärprocessen. Att tillåta barn kombinera olika sinnen har utifrån forskning visats vara gynnsamt för barnets lärande och utveckling (Manley, 2026, s. 11). Utifrån de olika sinnesbaserade språkmaterialen som används inom Montessoripedagogik erbjuds barnet att använda synen, hörseln och känseln samtidigt vilket kan stärka förståelsen och bidra till att lärandet blir mer tillgängligt. Montessoripedagogiken betonar även att lärande främst sker genom erfarenhet och aktivitet, vilket i sin tur kan stödja eleverna att lättare förstå språkets struktur och funktion.

3 Teoretiskt ramverk

John Dewey (1859-1952) beskrivs idag som en av de mest inflytelserika pedagogerna under 1900-talet. Som en del av hans pedagogiska teori vid namn pragmatismen, formulerade han idén *Learning by doing* som i denna studie framförallt kommer tas hänsyn till. Inom denna idé betonade han att man alltid bör sätta barnet i centrum och utgå från hens behov och förutsättningar för att kunna uppnå lärande och utveckling. Dewey (1998) beskriver följande punkter inom pragmatismen som särskilt avgörande för att eleven ska utvecklas i sin skolgång:

- *Ett aktivt deltagande,* som innebär att elever lär genom att göra saker själva.
- *Erfarenhetsbaserat lärande*, som handlar om att tidigare erfarenheter kopplas till nya.
- *Reflektion,* som kan förklaras genom att handling och eftertanke utvecklar lärande.
- *Socialt sammanhang,* att lärandet sker i interaktion med andra.

Dewey var, likt Maria Montessori, kritisk till det dåvarande skolsystemet och menade att de teoretiska delarna i skolan behöver kompletteras med praktik för att individens lärande och utveckling ska kunna ske på ett gynnsamt vis. Grundtanken med hans idé är att lärandet sker genom en aktiv handling och inte genom att passivt ta emot information (Dewey, 1998). Att tillåta elever att själva utforska, experimentera och reflektera över det de gör är därför en viktig förutsättning för att överhuvudtaget kunna utvecklas i sitt lärande, vilket ligger i linje med Montessoripedagogikens idéer. Dewey hade en tydlig syn på hur barn främst utvecklar sitt språk och sin läs- och skrivinlärning. En öppen kommunikation med andra, ett aktivt deltagande i meningsfulla aktiviteter och behovet av att uttrycka sig, är enligt Dewey vägen till god språkutveckling. Språk är alltså inte någonting som kan läras ut, utan det växer fram genom att det brukas av individen i olika sociala sammanhang.

I litteraturstudien används Deweys idé för att dels tydliggöra, dels förstå den forskning som har inkluderats i studien, som handlar om Montessoripedagogikens relation till elevers språkliga utveckling. En del av den forskning som förekommer i studien visar bland annat att elevers språkutveckling och läs- och skrivinlärning kan främjas och utvecklas positivt om eleverna självständigt får utöva sin språkkunskap, till exempel genom att ta stöd av konkreta språkmaterial som ofta används inom Montessoripedagogik. Detta tillvägagångssätt som kan stödja språkutveckling, kan även förstås och förklaras genom teorin, som bygger på idén om att individer får tillgång till lärande och utveckling genom att själva vara aktiva och få möjlighet till att uttrycka sin kunskap i olika praktiska kontexter.

4 Metod och material

I detta kapitel förklaras studiens genomförande, följt av den metod som använts samt hur materialet har insamlats. Denna studie kan beskrivas som en strukturerad, kvalitativ litteraturstudie. Studien har genomförts som en litteraturstudie med syfte att sammanställa befintlig forskning inom det valda området som inkluderar Montessoripedagogikens inverkan på elevers språkutveckling, samt läs- och skrivinlärning. Genom att analysera, granska och sammanfatta en del av den redan befintliga forskningen inom området kan man därigenom bidra med ny kunskap, förståelse och medvetenhet kring detta fenomen.

Materialet som har använts vid analysen av Montessoripedagogik är 15 relevanta, vetenskapliga forskningsartiklar som på olika sätt undersöker hur denna undervisningsform kan bidra till elevers språkutveckling, särskilt inom läs- och skrivinlärning. Att välja artiklar som i studien anses som relevanta, innebär att samtliga artiklar som insamlats genomgår en granskning av olika kriterier innan de godkänns. Dessa kriterier presenteras längre ned i kapitlet. Vidare har olika fenomen, såsom elevers självständiga lärande och den förberedda lärmiljön beaktats för att förstå hur dessa framträder i forskning inom Montessoripedagogik, samt hur de kan stödja språkutveckling. För att bibehålla noggrannhet och struktur har en metoddagbok förts med kontinuerliga anteckningar av det övergripande tillvägagångssättet i studien.

4.1 Urval av forskningsartiklar

För att undersöka sambandet mellan Montessoripedagogik och språkutveckling genomfördes ett strategiskt urval av vetenskapliga artiklar. Urvalet utgick i första hand från studiens syfte och forskningsfrågor. Därefter gick jag igenom de valda artiklarna avseende olika kriterier som presenteras nedan, för att säkerställa relevans och trovärdighet (Denscombe, 2018, s. 206). Det strategiska urvalsarbetet bidrog till att enbart vetenskapligt granskande forskningsartiklar har använts i studien, som publicerats inom de närmsta 15-20 åren och som funnits tillgängliga i fulltext. Detta tillvägagångssätt säkerställde att forskningen kunde konstateras som både trovärdig och aktuell. Samtliga artiklar har konstaterats behandla Montessoripedagogik och på något vis innefattar elevers språkutveckling med fokus på läs- och skrivinlärning, samt att forskningen utförts i grundskolan eller motsvarande internationellt. De artiklar som inte uppfyllde de ovannämnda kriterierna har direkt exkluderats från studiens urval.

4.2 Datainsamling och dataanalys

Datainsamlingen har skett genom att systematiskt söka efter relevant litteratur för att därigenom, med stöd av olika kriterier, bestämma om respektive källa anses som relevant, lämplig och användbar i studien. Den forskning inom Montessoripedagogik och elevers språkutveckling som därefter godkänts att användas i studien har granskats och analyserats genom en tematisk analys som följer de sex steg som Braun och Clarke (2006) presenterar.

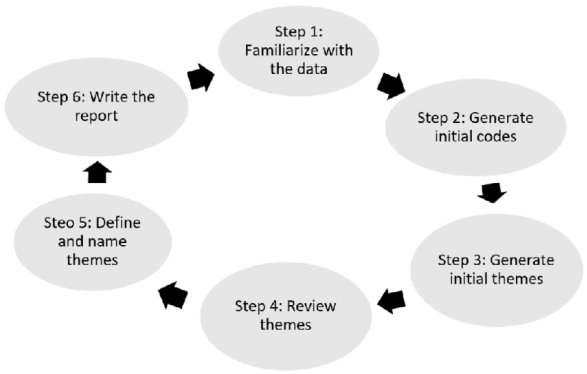

Figur 1: Översikt av stegen i tematisk analys enligt Braun & Clarke (2006).

Modellen följer dessa nedan beskrivna steg:

1. Bekanta sig med materialet genom att läsa igenom all data och samtidigt anteckna eventuella intryck och/eller funderingar.
2. Markera och koda delar av materialet som anses relevanta för studiens forskningsfrågor.
3. Söka efter och sedan gruppera teman och mönster.
4. Granska de teman som framkommit för att säkerställa trovärdighet och relevans.
5. Definiera och namnge de teman som framkommit och godkänts.
6. Sammanställa och producera rapporten.

Sökningarna genomfördes främst via Google Scholar, som valdes som den huvudsakliga sökmotorn på grund av dess breda täckning av vetenskapliga artiklar. För att ytterligare utöka sökningen inhämtades en del artiklar även från andra vetenskapliga databaser såsom ERIC, Primo och ProQuest. För att artiklarna skulle godkännas att användas i studiens genomgick de följande kriterier:

- Vetenskapligt granskade

- Tillgängliga i fulltext
- Relevanta för studiens syfte och forskningsfrågor
- Publicerade inom en viss tidsram (de närmsta 15-20 åren)

Av totalt 24 insamlade artiklar valdes 15 som godkända och användbara i studien. De artiklar som exkluderades från urvalet uppfyllde inte en eller flera kriterier. De valda artiklarna granskades noggrant och analyserades genom en tematisk analys, där återkommande teman och mönster identifierades med färgkodning för att särskilja temana. Analysprocessen genomfördes i flera steg. Först lästes artikelmaterialet för att bilda en övergripande uppfattning, och därefter genomfördes en mer detaljerad och ingående läsning där centrala begrepp och resultat markerades och kategoriserades digitalt i ett enskilt Word-dokument. De artiklar som konstaterades godkända att använda i studien markerades med ett (+) medan de som upplevdes som osäkra markerades med ett (-). Detta bidrog till en tydlighet kring valet av relevanta artiklar i studien. När samtliga artiklar hade markerats genomfördes en mer översiktlig läsning av varje artikel för att ytterligare säkerställa att markeringen var korrekt utförd.

För att insamlingen av data skulle fungera på ett effektivt vis har sökord som använts inkluderat bland annat:

- Montessoripedagogik
- Montessoripedagogik grundskolan
- Montessoripedagogik och språkutveckling
- Montessori pedagogy
- Montessori pedagogy AND languaging
- Montessori education AND languaging development
- Montessori and students reading AND writing
- Literature study of montessori pedagogy AND languging

Vid sökningarna inom de valda databaserna, användes ovanstående sökord och kombinationer av dessa, för att effektivt framta vetenskapliga artiklar som var kopplade till studiens syfte och forskningsfrågor. Sökorden kombinerades med den booleska operatorn (AND) för att uppnå sökträffar som behandlar både Montessoripedagogik och språkutveckling. Sökprocessen genomfördes systematiskt och sökorden justerades successivt för att uppnå ett så relevant och träffsäkert urval som möjligt. För att ytterligare stärka studiens vetenskapliga grund, granskades

även referenslistorna i de studier som identifierades som särskilt relevanta. Detta tillvägagångssätt bidrog till ett bredare och mer fördjupat underlag för studien och erbjöd därmed en mer omfattande kartläggning av forskning inom området Montessoripedagogik och språkutveckling.

4.3 Studiens kvalitet

För att stärka studiens kvalitet och trovärdighet har samtliga källor som inkluderats i studien genomgått en noggrann och systematisk granskning. Detta har inneburit att varje enskild forskningsstudie har analyserats utifrån de tidigare nämnda kriterierna. Samtidigt är det viktigt att belysa att urvalet av forskningsartiklar och valet av databaser kan, trots ett systematiskt tillvägagångssätt och noggranna åtgärder, påverka studiens resultat. Detta innebär att det resultat som framkommit och de övergripande slutsatser som presenteras bör tolkas med viss försiktighet (Bryman m.fl., 2025, s. 369). Det enskilda intresset för Montessoripedagogik, såväl som förförståelsen och tolkningen av materialet kan även ha inneburit en påverkan på analysen, vilket anses vara en svår aspekt att helt utelämna i en litteraturstudie. Genom ett medvetet och reflekterande förhållningssätt har denna risk däremot minimerats. För vidare forskning inom Montessoripedagogik och elevers språkutveckling hade det varit fördelaktigt att inkludera lärare och/eller elever som undervisar eller studerar i en svensk montessoriskola, för att ta fram ett bredare perspektiv av hur metoden faktiskt realiseras i praktiken och hur eleverna själva upplever effekterna av den.

4.4 Forskningsetiska principer

I denna litteraturstudie har de forskningsetiska principerna beaktats i enlighet med Vetenskapsrådets (2024) riktlinjer för god forskningssed. Eftersom studien bygger på forskningsstudier och inte en insamling av data från deltagare, har etiska principer varit särskilt aktuella att ta hänsyn till vid urvalet, granskningen och presentationen av forskningsresultatet. Enligt Vetenskapsrådet (2024) är informationskravet mycket relevant förhålla sig till i litteraturstudier. Detta innebär att forskaren, på ett enkelt och tydligt sätt, ska redogöra för hur materialet har samlats in, vilka databaser och sökord som har använts samt vilka urvalskriterier som de insamlade materialet har genomgått. Eftersom samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet främst är avsedda för studier som samlar in data direkt från deltagare, har dessa inte varit relevanta att beakta i litteraturstudien. Av denna anledning har korrekt

källhantering, objektivitet, transparens och tydlig redovisning av resultatet varit särskilt viktiga. Studiens urvalskriterier har därför varit mycket värdefulla vid analysen och presentationen av artiklarna för att säkerställa att de ursprungliga forskarnas övergripande syfte har bevarats, vilket har bidragit med att resultatet har kunnat återges på ett trovärdigt sätt, eftersom samtliga forskningssariklar som har inkluderats i studien har genomgått en kritisk granskning utifrån både relevans och kvalitet. Genom en tillämpning av tydliga kriterier för vilka artiklar som godkänns att användas i studien, har det säkerställts att endast forskning med relevans för studiens syfte inkluderats. Den kritiska granskningen som samtliga forskningsartiklar i studien har genomgått, har omfattat noggranna bedömningar av artiklarnas övergripande upplägg, urval, datainsamlingsmetoder och resultatetens tillförlitlighet. Denna kvalitetsgranskning har bidragit med att enbart artiklar med hög vetenskaplig standard har inkluderats i litteraturstudien, vilket därmed har ökat det inkomna resultatets trovärdighet och stärkt studien i sin helhet.

5 Resultat

I detta kapitel presenteras studiens resultat utifrån de 15 forskningsartiklar som har använts i studien, och som på olika sätt behandlar Montessoripedagogik och elevers språkutveckling. I uppsatsen har artiklar från olika länder och med både kvalitativ och kvantitativ design inkluderats. Nedan följer två tabeller som förtydligar artiklarnas författare, årtal för publikation, land, syfte, metod och urval samt övergripande resultat.

Tabell 1: Forskningsartiklar inom Sverige i bokstavsordning efter författarnas efternamn

Författare (år)	**Land**	**Syfte**	**Metod och urval**	**Resultat**
Borrström & Krook (2006)	Sverige	Att undersöka om hur läs- och skrivinlärning fungerar	Kvalitativ studie med pedagoger från 2 kommunala skolor och 2 montessoriskolor	Pedagogernas kunskap om metoder och teorier i undervisningen bidrar till att elevers läs- och skrivinlärning gynnas.
Claesson (2023)	Sverige	Att undersöka och förstå hur undervisningen sker med utgångspunkt i Montessoripedagogik	Kvalitativ studie med 6 montessori pedagoger och deras uppfattning om det språkmaterial som används inom pedagogiken	Språkmaterial och lärarroll är en viktig i del undervisningen. Samtidigt kräver en del språkmaterial anpassning och flexibilitet för att möta elevers olika behov. Däremot upplevs sandpappersbokstäverna vara ett givet och välfungerande material för alla tillfällen.
Rydén & Smidefors (2008)	Sverige	Att undersöka om vilka metoder och material som används i språkutveckling inom Montessoripedagogik	Kvalitativ studie med 3 pedagoger som undervisar i en svensk montessoriskola	Det breda materialutbudet, den förberedda lärmiljön och lärarens förhållningssätt utgör en viktig del för elevernas språkstimulering.

Tabell 2: Forskningsartiklar utanför Sverige i bokstavsordning efter författarnas efternamn

Författare (år)	**Land**	**Syfte**	**Metod och urval**	**Resultat**
Baggio (2016)	Italien	Att förstå och förmedla Montessori-pedagogikens funktion i samband med språkinlärning och språkutveckling	En analys av Montessori-pedagogik och dess arbetssätt för läs- och skrivinlärning	Den förberedda och anpassade lärmiljön samt de konkreta språkmaterial som används är viktiga aspekter i elevens språkutveckling.
Bendett (2022)	USA	Att utveckla en resursguide om läsförståelse-strategier i montessoriklassrum	Granskning av expertforskning inom läs- och skrivinlärning i montessori-lärarutbildningen	Olika inlärningsstrategier i kombination med självständigt lärande främjar elevers läs- och skrivutveckling.
Brcko (2020)	Kroatien	Ge en överblick för Montessori-pedagogik och dess utbildningssystem	Litteraturöversikt med stöd av 10 relevanta vetenskapliga artiklar	Litteraturöversikt med stöd av 10 relevanta vetenskapliga artiklar
Ercolano (2021)	USA	Att belysa om vad och vilka resurser som kan stödja lärarnas utformning av språkutveckling i det förberedda montessori-klassrummet	Ett praktiskt och pedagogiskt analysarbete om montessori och skrivande	Montessorimaterial uppvisas vara gynnsamt och effektivt hjälpmedel inom språkundervisning.
Gerker (2023)	USA	Att undersöka och förstå montessorilärares erfarenheter av policyer som påverkar deras pedagogik	En teoretisk och policyinriktad analys av Montessori-pedagogik i offentliga skolor	Utbildningspolitik påverkar lärares möjlighet att implementera Montessoripedagogik enligt dess principer.
Lillard (2019)	USA	Att belysa om varför Montessori-pedagogik beundras och i vissa fall undviks	En omfattade litteraturöversikt med cirka 200 referenser	Korrekt implementerad montessoriundervisning är mycket effektiv och positiv för elevers lärande och utveckling.

Marshall (2017)	England	Att identifiera nyckelelement samt att granska utvärderingar av Montessori-pedagogik	Litteraturöversikt med stöd av 59 relevanta vetenskapliga artiklar	Lärarens roll som vägledare och elevens självständiga lärande utgör båda en central och viktig del i metodens effektivitet.
Newman & Archer (2024)	England	Att undersöka och förstå hur språkinlärning sker när det gäller eleven första språk	En teoretisk och filosofisk analys av Montessori-pedagogik och språkutveckling	Språkinlärning sker främst genom det sociala sammanhanget där barnet befinner sig.
Račić (2024)	Kroatien	Montessori-pedagogiken och dess funktion och verkan i språkundervisning	Litteraturöversikt med stöd av 9 relevanta vetenskapliga artiklar	Uppsättning av språkmaterial och individuellt stöd är en viktig del i språkundervisning som främjar inlärning.
Randolf et al. (2023)	USA	Att undersöka effektiviteten av Montessori-pedagogik när det gäller elevers akademiska utveckling	Litteraturöversikt med stöd av 32 relevanta vetenskapliga artiklar	Montessoripedagogik har en meningsfull och positiv inverkan på barns akademiska och icke akademiska studieresultat.
Ryan (2015)	USA	Att undersöka hur elevers läs- och skrivutveckling påverkas av Montessori-pedagogik	Kvalitativ fallstudie med totalt 28 elever	Eleverna uppvisade ett ökat intresse för läsning och skrivning. Språkkunskapen förbättrades med stöd av montessorimaterial.
Yashoda (2023)	Nepal	Att undersöka lärares uppfattning av Montessori-pedagogik	Kvalitativ metod med 5 lärare i olika montessoriskolor	Gynnsam metod i språkundervisning för både lärare och elever som förbättrar lärande och språkkunskap.

5.1 Teman som identifierats

Huvudteman som *självständigt lärande, språkmaterial, förberedd lärmiljö* och *lärarroll* visas utifrån den tematiska analysen vara återkommande mönster inom de forskningsartiklar som har inkluderats i studien.

Tabell 3: Huvudtemanas framträdande i studiens forskningsartiklar i bokstavsordning

Teman som identifierats	**Artiklar där temana förekommer**
Självständigt lärande	(Bendett, 2022; Claesson, 2023; Marshall, 2017; Newman & Archer, 2024; Randolf et al. 2023; Ryan, 2015; Yashoda, 2023).
Språkmaterial	(Baggio, 2016; Claesson, 2023; Borrström & Krook, 2006; Erolano, 2021; Lillard, 2019; Račić, 2024; Ryan, 2015; Rydén & Smidefors, 2008).
Förberedd lärmiljö	(Baggio, 2016; Claesson, 2023; Lillard, 2019; Marshall, 2017; Newman & Archer, 2024; Rydén & Smidefors, 2008).
Lärarroll	(Brcko, 2020; Claesson, 2023; Gerker, 2023; Lillard, 2019; Rydén & Smidefors, 2008).

5.1.1 Självständigt lärande

Det kan konstateras att det resultat som framkommit sammantaget pekar på att det självständiga lärandet är en viktig, central och återkommande del inom Montessoripedagogiken, vilket även i bred utsträckning visats kunna stödja och underlätta elevers språkliga utveckling. På egen hand och genom det tillgängliga språkmaterialet, får eleven möjlighet till att självständigt utöva och använda språket vilket leder till att elevens språkliga utveckling berikas (Claesson, 2023). När elever i montessoriklassrum får möjlighet att arbeta med en uppgift självständigt och oavbrutet, visar studier att detta leder till att de elever som finner ett särskilt intresse av till exempel språk, får goda förutsättningar att fördjupa sig inom det området (Bendett, 2022; Newman & Archer, 2024; Yashoda, 2023). Det självständiga lärandet leder till att eleven kan utveckla sin språkförmåga och därmed underlättas i sin läs- och skrivprocess. Vidare förmedlas det att den självständiga aspekten i Montessoripedagogik kan bidra till ökad motivation och engagemang hos eleverna (Marshall, 2017; Randolf et al. 2023). När elever till exempel får möjlighet till att vara en del av sin undervisning och själva välja uppgifter och material, blir de ofta mer intresserade och aktiva i sitt lärande. En elev som är motiverad till skolarbetet använder språket mer genom att till exempel läsa instruktioner, samtala med andra och uttrycka sina

tankar vilket i sin tur kan stärka både ordförrådet och den språkliga förståelsen hos eleven. Självständigheten i montessorimiljön innebär dessutom att elever får tid till att repetera uppgifter i sin egen takt (Ryan, 2015). Detta erbjuder eleverna att kunna stanna kvar vid en övning tills förståelsen är fullständigt uppnådd, vilket därmed kan minska stress och ge goda förutsättningar för att stärka barnets tillit till sin egna förmåga. Detta bidrar till att barnet får möjlighet att framgångsrikt kunna vidareutvecklas i sin läs- och skrivinlärning.

5.1.2 Språkmaterial

I forskningsstudierna har språkmaterialet visats utgöra en viktig funktion för elevers språkutveckling. Det språkmaterial som används inom Montessoripedagogik är stegvis uppbyggt i olika nivåer, från enkelt och konkret till mer abstrakt. Detta bidrar därför till att eleven kan utveckla sitt ordförråd och generella språkförståelse i en lagom takt. Det material som ofta återkommer som centralt i forskningsstudierna är *sandpappersbokstäverna* och *det rörliga alfabetet*, vilket visas vara en avgörande aspekt i Montessoripedagogiken och inom det språkmaterial som ska främja elevers tidiga litteracitet (Baggio, 2016; Lillard, 2019). Studier visar att Montessoripedagogikens språkmaterial och de multisensatioriska delarna som materialet innehåller, kan vara ett gynnsamt läromedel inom elevers språkutveckling eftersom det tillåter dem att känna, se och använda språket fysiskt för att därigenom utveckla språkförmågan framåt (Borrström & Krook, 2006; Claesson, 2023; Ercolano, 2021). Detta arbetssätt visas kunna stödja förståelsen av sambandet mellan språkljud och bokstäver, vilket utvecklar den fonologiska medvetenheten hos eleven, som även anses vara grundläggande för att påbörja läs- och skrivinlärning. Vidare tydliggörs det att materialets självrättande funktion leder till att eleverna själva kan upptäcka och korrigera sina misstag, vilket gör att de uppmuntras till att utveckla språket utan att vara rädda för att göra fel (Račić, 2024; Ryan, 2015). Däremot förmedlar andra studier att språkmaterialet har med tiden moderniserats, vilket innebär att verksamhetens pedagoger i praktiken ofta kombinerar det med andra språkstimeluerande arbetssätt (Ryden & Smidefors, 2008). Detta leder till att materialet inte alltid kan användas enligt dess tänkbara funktion.

5.1.3 Förberedd lärmiljö

Att eleven tillåts att arbeta i en väl förberedd och anpassad lärmiljö som fullständigt utgår från hens behov och förutsättningar, är ett tydligt återkommande arbetssätt inom Montessoripedagogiken som har utifrån både individuella studier och genom bredare

forskningsöversikter visats kunna stödja eleven i sin språk- och kunskapsutveckling. Samtliga studier som har granskats och analyserats lyfter det självstyrda lärandet och den förberedda lärmiljön som en given komponent i pedagogiken, som kan uppmuntra och främja elevens språkliga utveckling (Lillard, 2019; Marshall, 2017; Rydén & Smidefors, 2008). Inom Montessoripedagogik är den förberedda miljön en viktig del av undervisningen (Baggio, 2016; Claesson, 2023; Newman & Archer, 2024). Att klassrummet är organiserat med material och aktiviteter som är anpassade efter barns utveckling och behov, kan främja både språkutveckling och tidig läs- och skrivinlärning på flera sätt. Den förberedda miljön kan till exempel underlätta elevers självständiga arbete eftersom allt material är placerat så att eleven har tillgång till det utan några hinder. Miljön i montessoriklassrummet kan därför anses vara en plats som ger elever tillgång till språklig stimulans. Miljön är dels lugn och strukturerad, dels innehåller den olika material som uppmuntrar eleverna att på olika sätt använda och utveckla sitt språk. Den förberedda lärmiljön kan på så sätt upplevas som en plats för trygghet och koncentration, och samtidigt erbjuda eleverna språklig stimulans med stöd av ett strukturerat, välanpassat och lättillgängligt arbetsmaterial.

5.1.4 Lärarroll

Gerker (2023) visar i sin studie att montessorilärare besitter en viktig roll för elevers språk- och kunskapsutveckling, samtidigt som de påverkas negativt av olika styrdokument och krav som förekommer i skolan. Detta begränsar möjligheten till att inkludera Montessoripedagogik fullständigt i skolverksamheten, vilket leder till att lärare som arbetar inom montessoriskolor upplever att de ofta hamnar i en konflikt mellan att följa skolans krav och att följa Montessoripedagogiken och dess grundprinciper (Gerker, 2023). Att som elev till exempel vara självständig i en skolmiljö kan därför ibland innebära vissa utmaningar för både lärare och elever. En del elever har behov av en tydlig struktur för att kunna utvecklas i skolan, medan andra elever trivs med den självständiga miljön. Eftersom eleverna i montessoriklassrummet naturligt arbetar mer individuellt, krävs det att läraren är extra uppmärksam på att samtliga elever får tillräckligt med stöd i läsning och skrivning. Läraren behöver även vara medveten om elevers olika behov för att kunna erbjuda dem den vägledning som behövs för att utvecklas i sitt lärande (Brcko, 2020; Lillard, 2019; Rydén & Smidefors, 2008). Vidare styrker forskning att lärarens förhållningssätt är avgörande för elevens språkutveckling (Claesson, 2023; Lillard, 2019; Rydén & Smidefors, 2008). Studier visar att läraren behöver introducera materialet enligt det tänkbara sättet och återigen vara uppmärksam på elevernas behov i den individuella miljön,

för att inte riskera att materialet används felaktigt och att vissa elever får mindre språkstöttning än andra.

5.2 Studiens övergripande resultat

De forskningsstudier inom Montessoripedagogik med koppling till språkutveckling som har inkluderats i studien, har genomförts i Sverige men främst internationellt, vilket är anledningen till att studien undersöker en del av forskningsfältet inom Montessoripedagogik även utanför Sverige. De svenska studierna innefattade främst kvalitativ forskningsansats, medan internationella studier i ett bredare perspektiv hade inkluderat andra former av forskning såsom exempelvis litteraturöversikter som främst användes i studien för att uppnå ett bredare forskningsperspektiv. Forskningen visar att Montessoripedagogik kan stödja språklig utveckling hos elever, men att detta påverkas av huruvida den tillämpas i skolverksamheten. Till exempel beskriver Gerker (2023, s. 3) i sin studie om hur utbildningspolitiska styrningar i USA kan begränsa lärares möjligheter att fullt ut arbeta enligt Montessoripedagogikens principer, vilket därmed kan påverka hur pedagogiken realiseras i praktiken. Vidare beskrivs det att Montessoripedagogik i praktiken ofta riskerar att inte implementeras i verksamheten enligt dess tänkbara funktion på grund av andra rutiner som skolorna följer. Detta leder då till att pedagogiken inte kan uppnå sin fullständiga potential. En annan forskare som även uppmärksammar detta är Marshall (2017). ”This means that elements of the Montessori method will sometimes be in vogue and sometimes not. It is therefore particularly important that Montessori teachers understand the evidence base that supports, or does not support, their pedagogy” (Marshall, 2017, s. 7). Vidare förtydligar även Lillard (2019, s. 14) denna aspekt i sin omfattade litteraturöversikt, som visar att kvaliteten av Montessoripedagogiken varierar kraftigt mellan skolor. Denna variation handlar om att skolorna inte får tillräckligt med utrymme till att kunna inkludera pedagogiken fullt ut i undervisningen. För att pedagogiken ska fungera effektivt och utifrån sin tänkbara funktion krävs det bland annat att skolorna har montessoriutbildade lärare, att klassrummet är noggrant organiserat, att materialet är anpassat efter utvecklingsnivå och att elever har möjlighet att välja sin aktivitet utifrån tydliga ramar. Vidare förklaras det att korrekt genomförd montessoriundervisning ofta kan visa positiva effekter på elevers koncentration, sociala kompetens, självständighet och skolmotivation. Samtidigt förmedlas det att forskningen fortfarande är begränsad vad gäller bedömningen av huruvida Montessoripedagogikens funktion och genomförande sker i praktiken, på grund av att en del skolor inte använder pedagogiken fullständigt utan enbart vissa delar av den.

En central del inom Montessoripedagogik visar utifrån flera forskningsstudier att användningen av det konkreta och sinnesbaserade materialet fungerar som en grund för elevers lärande och språklig utveckling. Studier visar att olika språkmaterial, såsom sandpappersbokstäver och det rörliga alfabetet, fungerar som ett hjälpverktyg för att stödja läs- och skrivinlärning genom att kombinera känselsinnet och motoriken. ”The tools and resources in a Montessori prepared environment students use for self-directed learning. Materials are thoughtfully crafted for aesthetic appeal, but also are carefully designed for scaffolded learning and include immediate feedback for the child” (Ercolano, 2021, s. 9). Dessa språkmaterial främjar det multisensoriska lärandet som innebär att flera sinnen får samarbeta. Detta arbetssätt möjliggör för elever att utveckla sina språkliga färdigheter genom att se, känna och aktivt använda sig av konkreta föremål, vilket i sin tur kan bidra till en mer effektiv språkförståelse. Vidare förmedlas det att skrivutveckling kan påbörjas redan innan handstilen är fullt utvecklad, förutsatt att eleven kan och har möjlighet att uttrycka sig på andra sätt (Ercolano, 2021, s. 10). Detta synsätt betonar vikten av att utforma en förberedd lärmiljö som explicit främjar självständighet, kreativitet, och elevens egna initiativ till lärande.

Andra studier visar att när elever ges möjlighet att arbeta utifrån sina enskilda förutsättningar och får uppleva framgång i sitt lärande, kan detta stärka deras självförtroende och därmed även deras språkutveckling. Claesson (2023, s. 38) beskriver i sin kvalitativa forskningsstudie hur detta arbetssätt kan fungera i praktiken.

> När informanterna beskriver sina erfarenheter av att arbeta med montessoripedagogiken och språkmaterialen framkommer det att de i stor utsträckning internaliserat pedagogikens principer och värderingar, vilket är i linje med begreppet levd ideologi. De beskriver hur de strävar efter att främja barnens självständighet, koncentration och självkänsla genom att använda montessorimaterial och metoder på ett aktivt och engagerat sätt. En viktig aspekt i detta arbete för att främja barnens självständighet och tillit till sina egna förmågor är designen av materialet, vilket är utformat för att möjliggöra barnens självständiga arbete med det. (Claesson, 2023, s. 38)

Elevernas känsla av att självständigt lyckas med till exempel läsning eller skrivning är det som sedan motiverar dem framåt i sin språkliga utveckling. Forskningen lyfter vidare att språkutveckling inte enbart sker genom strukturerade aktiviteter och multisensoriska övningar, utan även genom social interaktion, kreativt arbete samt erfarenhet och lek (Claesson, 2023; Marshall, 2017; Randolf et al. 2023). Detta kan i sin tur bidra till en utveckling av ordförråd, fonologisk medvetenhet och därigenom en ökad kommunikativ förmåga hos eleven.

Montessoripedagogikens arbetssätt har även visats kunna stödja elever i behov av särskilt stöd (Baggio, 2016 s. 31). Genom att anpassa lärmiljön utifrån behov och förutsättningar samt att använda konkreta, visuella material kan undervisningen utformas till mer tillgänglig och

inkluderande, vilket i sin tur kan främja elevers tidiga litteracitet. Utöver detta betonar forskningen vikten av lärarens roll som vägledare och observant, samt betydelsen av en förberedd lärmiljö där eleven får möjlighet till ett självstyrt lärande.

I min analys uppvisar flera forskningsartiklar att Montessoripedagogik, på olika sätt, kan bidra till elevers språkutveckling. Claesson (2023) och Rydén och Smidefors (2008) förklarar att den självständiga aspekten som Montessoripedagogiken grundar sig i, har visats kunna stärka både motivation och språkanvändning hos elever. När eleverna själva tillåts välja arbetsuppgifter ökar både engagemanget och ansvarstagandet markant, vilket bidrar till ett positivt och meningsfullt lärande samtidigt som känslan av elevernas delaktighet och inflytande i skolarbetet förstärks. Claesson (2023) och Rydén och Smidefors (2008) förklarar vidare att samarbetet mellan olika sinnen, även kallat multisenoriskt lärande, har visats kunna bidra med en grundlig språkförståelse för att barnet därefter på egen hand ska kunna använda orden både muntligt och skriftligt.

Montessoripedagogiken bygger främst på att elever utvecklas i olika takt. Därför är miljön utformad på ett sätt som ger eleverna tillgång till att fullständigt kunna arbeta utifrån enskilda preferenser. Yashoda (2023, s. 10) påpekar att de blandade åldersgrupperna som förekommer i montessoriskolan uppmuntrar till samtal och social interaktion. De yngre eleverna lär sig av de äldre, medan de äldre eleverna utvecklar sitt språk genom att förklara och stödja andra. Trots att blandade åldersgrupper är en grundläggande del inom Montessoripedagogik har detta däremot inte diskuterats i forskningsartiklarna i en stor utsträckning, utan mestadels enbart nämnts.

Det övergripande resultatet visar att Montessoripedagogik kan ha en tydlig koppling till elevers språkutveckling, samt läs- och skrivinlärning. De huvudteman som tidigare har presenterats bidrar gemensamt till att skapa en god lärmiljö, där elever ges goda förutsättningar till att utveckla sina språkliga färdigheter på ett fördelaktigt vis och i sin egen takt. Det självständiga lärandet framträder i forskningen som en central del inom Montessoripedagogik och erbjuder eleverna att ta ansvar för sin egen utveckling, vilket i sin tur kan stärka motivation och engagemang i både läs- och skrivprocessen samt i det fortsatta lärandet.

Studiens resultat kan enligt mig förstås genom Deweys idé, *Learning by doing*, eftersom elever som undervisas via Montessoripedagogik får utveckla sitt språk genom att självständigt och aktivt delta i undervisningen. Lärandet blir därmed erfarenhetsbaserat snarare än enbart teoretiskt, och bidrar på så sätt till en bredare förståelse inom läs- och skrivinlärning. Språkmaterialet är även en grundläggande del som är strukturerat på ett sätt som ger elever möjlighet att synliggöra språket och dess uppbyggnad fysiskt, vilket därmed kan bidra till att

övergången från grundlig till mer abstrakt språkförståelse underlättas. Den förberedda lärmiljön som möter eleven utifrån hens enskilda behov och förutsättningar, möjliggör även en inkluderande skolgång och därmed en mer effektiv språkutveckling. Sammanfattningsvis har det resultat som framkommit genom forskningen visat att Montessoripedagogik kan fungera som en gynnsam metod inom språkundervisning. Pedagogiken kan bidra till elevers språkliga utveckling samt underlätta läs- och skrivinlärning, förutsatt att skolverksamheten möjliggör en korrekt tillämpning av metoden i praktiken och att den undervisas av utbildade montessorilärare.

6 Diskussion

I följande kapitel diskuteras dels studiens resultat, dels metod.

6.1 Resultatdiskussion

Elevers språkutveckling och den tidiga litteraciteten kan i samband med Montessoripedagogik främjas, men enbart genom att skolverksamheten kan fullfölja den struktur som metoden grundar sig i. Flera av studierna visar att självständigheten, den förberedda lärmiljön och språkmaterialen som förekommer inom Montessoripedagogik kan bidra till en god utveckling av både läs- och skrivinlärning hos eleven (Baggio, 2016, s. 31; Claesson, 2023, s. 38). Användningen av det konkreta, sinnesbaserade språkmaterialet visas även kunna stödja elevers läs- och skrivinlärning och därmed utveckla den fonologiska medvetenheten. Det svenska skolsystemet strävar ständigt efter att eleverna ska vara ansvarsfulla och delaktiga i sitt lärande, vilket enligt mig anses som mycket viktigt att fortsätta ta hänsyn till oavsett vilken skolform eller skolverksamhet det gäller. Språkmaterialet och den självständiga aspekten inom Montessoripedagogik har visat en framträdande plats i forskningen. Det material som används inom Montessoripedagogik beskrivs som ett gynnsamt verktyg som ger god möjlighet att förstå nya ord som introduceras för eleverna, för att de därefter ska utveckla ett rikt och varierat ordförråd.

Vidare betonar forskningen att framgångsrik läs- och skrivinlärning inte enbart beror på det pedagogiska förhållningssättet, utan den påverkas även av lärarkompetens och skolverksamhetens riktlinjer för hur undervisningen ska bedrivas (Claesson, 2023 s. 38; Erolano, 2021 s. 9). Genom att undervisningen utgår från elevens individuella nivå ges goda förutsättningar för att hen utvecklar sin språkförmåga på ett framgångsrikt sätt. Detta innebär att läraren har en viktig roll i undervisningen och ska handleda eleven och erbjuda ”hjälp till självhjälp” snarare än att styra och kontrollera undervisningen. Elevens fortsatta motivation för språkutveckling sker främst när eleven självständigt lyckas med en uppgift, som till exempel att på egen hand läsa eller skriva en hel mening, vilket bidrar till att hen utvecklar en tillit till sin egen förmåga. På så sätt utgör elevens självständighet i Montessoripedagogik en central, viktig och avgörande komponent i undervisningen.

Andra studier visar återigen att lärarens roll i montessoriklassrummet är avgörande för elevernas språk- och kunskapsutveckling. Det krävs bland annat att läraren är lyhörd och uppmärksam på varje elevs individuella behov och utveckling, för att kunna anpassa

undervisningen på ett gynnsamt vis (Rydén & Smidefors, 2008; Claesson, 2023). I montessoriklassrummet är observation därför ett av lärarens huvudansvar. Observationen blir ett verktyg för att utforma en individanpassad undervisning och för att stärka elevens självständighet. På så sätt har lärarens förhållningssätt en avgörande betydelse för pedagogikens funktion i praktiken och därmed elevens språkliga utveckling. Inom skolverksamheter där Montessoripedagogik följs, krävs det även att skolan enbart rekryterar utbildade montessorilärare samt att personalen kontinuerligt erbjuds kompetensutbildningar (Lillard, 2019, s. 16-17). Detta krävs för att säkerställa att undervisningen fullständigt utgår från pedagogikens principer, och för att pedagogiken därmed ska kunna implementeras på ett effektivt och korrekt sätt inom den skolverksamhet där den bedrivs. Utöver detta krävs det att skolan överlag utvecklar en lärmiljö som dels innehåller en balans mellan frihet och struktur, dels dokumenterar och följer upp elevernas språk- och kunskapsutveckling över tid för att bibehålla en god utbildning.

Den samlade forskningen har enligt min uppfattning visat att Montessoripedagogik med dess specifika lärmiljö kan skapa gynnsamma förutsättningar för språklig stimulans. Samtidigt visar resultaten att de positiva effekterna av Montessoripedagogik i hög grad styrs av hur väl pedagogiken har möjlighet att implementeras i den skolverksamheten där den bedrivs. Detta gör det därför svårt att fastställa huruvida pedagogiken faktiskt bidrar till elevers språkliga utveckling i praktiken.

I montessorimiljön väljer eleverna aktiviteter och arbetar en hel del självständigt vilket kan bekräftas genom teorin, som beskriver eleven som kunskapsskapare och inte en passiv mottagare av information. Detta resultat är enligt min uppfattning viktigt att inkludera eftersom det kan kopplas till den svenska skolans uppdrag som innebär att främja eget ansvar, samarbete, respekt, inkludering och delaktighet sinsemellan elever. När det gäller språket finner vi utifrån flera forskningsstudier att det främst utvecklas genom elevens vardagliga aktiviteter, språkövningar, samtal, den förberedda lärmiljön och den sociala interaktionen sinsemellan eleverna (Claesson, 2023; Ryan, 2015; Rydén & Smidefors, 2008). Här återfinns enligt mig en tydlig koppling till Deweys syn som handlar om att en stor del av lärandet är socialt (Dewey, 1998). När barnet till exempel arbetar med olika språkmaterial vid upprepande tillfällen, sker en successiv förståelse och därmed kunskap om fenomenet. Detta kan därför, utifrån min enskilda analys av tidigare forskning, styrkas med Deweys idé om att erfarenhet och reflektion kan leda till ett fördjupat lärande hos eleven. Jag anser att Deweys idé erbjuder en tydlig ram för att förstå varför Montessoripedagogik fungerar inom de skolor som utgår från denna

pedagogik. Montessoripedagogiken kan på så sätt, i denna studie, förklaras som en praktisk tillämning av idén *Learning by doing* med ett särskilt fokus på språklig utveckling.

Flera av de valda studierna har visat att Montessoripedagogik kan främja språkutveckling, förutsatt att pedagogiken tillämpas korrekt i skolverksamheten. Montessoripedagogikens syfte och tänkbara funktion påverkas i hög grad av hur konsekvent de pedagogiska principerna ges utrymme till att implementeras i montessoriklassrummet, vilket framgår i både empiriska studier och i sammanställningar av forskning. Det övergripande resultatet av litteraturstudien visar att Montessoripedagogik kan ha en positiv inverkan på elevers språkutveckling samt på den tidiga litteraciteten. De identifierade huvudtemana som lyder självständigt lärande, språkmaterial, förberedd lärmiljö och lärarroll framträder som både centrala och samverkande faktorer inom forskningsstudierna. Dessa teman kan gemensamt förklara att undervisningen och miljön erbjuder elever att utveckla sina språkliga färdigheter, fullständigt utifrån enskilda förutsättningar. Samtidigt är det viktigt att problematisera det resultat som framkommit eftersom Montessoripedagogik inte kan generaliseras till att fungera för samtliga skolelever. Det självständiga lärandet som utgör en central del inom pedagogiken, vilket kan innebära svårigheter för elever som är i behov av tydlig struktur och vägledning i sitt lärande, särskilt i de tidiga stadierna av läs- och skrivinlärning. Att pedagogiken inte får tillräckligt med utrymme inom montessoriskolor i praktiken synliggörs även genom forskningsmaterialet. Detta kan därför leda till att lärare som undervisar i montessoriskolor, både medvetet och omedvetet, kan avvika från pedagogikens huvudsyfte och grundläggande idéer i undervisningen, vilket riskerar att begränsa pedagogikens tänkbara funktion. Samtidigt kan det innebära att lärarens roll och undervisning automatiskt behöver anpassas för att bemöta den specifika elevgruppens språkliga nivåer och förmågor.

Språkmaterialet presenteras i flera studier som ett viktigt stöd för att tydliggöra språkets struktur, skapa fonologisk medvetenhet och därmed underlätta övergången från konkret till abstrakt språkförståelse. Det multisenoriska lärandet som Montessoripedagogiken erbjuder är enligt mig en gynnsam arbetsmetod som kan vara betydelsefull även i svensk grundskola, särskilt vid undervisning i ämnet Svenska som andraspråk. Detta arbetssätt kan enligt mig med fördel användas för att underlätta och stärka den språkliga utvecklingen hos elever med ett annat ursprung. Det kan däremot vara svårt att dra generella slutsatser om språkmaterialets effektivitet utan att beakta hur undervisningen med stöd av detta material sker, fungerar och introduceras för eleverna i praktiken. Den förberedda lärmiljön framstår som en given och genomgående komponent inom Montessoripedagogik, då den möjliggör att undervisningen anpassas efter varje elevs individuella nivå. Samtidigt kan det utifrån forskningen konstateras att graden av

individualisering i lärmiljön varierar mellan olika Montessoriverksamheter, vilket därmed kan påverka hur resultatet bör tolkas.

I studien används idén *Learning by doing* som ett analytiskt begrepp för att förstå den forskning som behandlar Montessoripedagogik och elevers språkutveckling. Enligt Dewey (1998) sker lärande genom ett aktivt deltagande, både självständigt och i samspel med omgivningen. Detta perspektiv kan kopplas till Montessoripedagogiken, då barnets självständiga arbete och aktiva användning av konkreta material står i centrum. Forskningsstudierna visar att elever genom detta arbetssätt som inkluderar både individuellt lärande och social interaktion, ges möjlighet till att utveckla både sitt språk och sitt lärande. Dewey (1998) beskriver även det erfarenhetsbaserade lärandet, vilket innebär att kunskap utvecklas genom erfarenheter från den omgivning barnet befinner sig i. Detta är en central del inom forskning om Montessoripedagogik som visar att lärande och utveckling främst sker genom det praktiska arbetet. Sammantaget visar resultaten att Montessoripedagogik kan vara gynnsam för elevers språkutveckling, förutsatt att metoden ges tillräckligt med utrymme i skolverksamheten och anpassas efter elevgruppens behov och undervisningskontext i sin helhet.

6.2 Metoddiskussion

Denna litteraturstudie bygger på ett urval av forskning inom Sverige och internationellt. Det innebär att resultatet är fullständigt beroende av de forskningsstudier som har inkluderats, samt hur dessa därmed har bearbetats och analyserats. Urvalsprocessen och det efterföljande analysarbetet kan ha påverkat studiens resultat och generaliserbarhet till exempel genom de specifika databaser, sökbegrepp och urvalskriterier som har använts för att framta det material som ansetts relevant och användbart i studien. En annan aspekt som är viktig att beakta är forskarens enskilda tolkning i analysprocessen och enskilda intresse för Montessoripedagogikens idéer. Tematiseringen av materialet kan även ha inneburit en viss grad av subjektivitet, vilket i sin tur kan ha påverkat vilka teman som har valts ut för att identifieras och presenteras i studien. För att vidare stärka studiens trovärdighet hade det varit önskvärt att till exempel tillåta flera personer att delta i det omfattande analysarbetet. Trots sådana risker och begränsningar anses metoden generellt som fungerande för studiens övergripande upplägg, syfte och forskningsfrågor.

7 Slutsats

Denna litteraturstudie har visat att forskningsfältet inom Montessoripedagogik och språkutveckling, med särskilt fokus på läsning och skrivning, är omfattande men samtidigt varierande. Studiens resultat utifrån den svenska och internationella forskningen, visar att Montessoripedagogik generellt kan bidra med goda förutsättningar för elevers språkutveckling genom ett tillgängligt, strukturerat och individanpassat arbetssätt, förutsatt att pedagogiken tillämpas och används korrekt i skolverksamheten. Det krävs även att metoden genomförs av utbildade montessorilärare som har god tillgång till pedagogikens språkmaterial och övergripande arbetssätt, vilket även visas vara en förutsättning för att metoden ska kunna bidra till elevers läs- och skrivinlärning. Trots att forskningen visar att Montessoripedagogik kan erbjuda goda möjligheter till att stödja elevers språkutveckling, är det viktigt att belysa att pedagogikens positiva effekter inte kan generaliseras utan hänsyn till undervisningens genomförande och elevernas individuella förutsättningar i den specifika skolverksamhet där pedagogiken bedrivs.

Avslutningsvis har denna litteraturstudie i sin helhet bidragit med att sammanställa, förtydliga och presentera en del av forskningsfältet inom Montessoripedagogik och dess betydelse för elevers språkutveckling, samtidigt som den välkomnat vidare forskning inom området.

Litteraturlista

Baggio, C. (2016). *Languaging teaching accessibility of students with specific languaging needs: A Montessori approach to reading and writing* (Master´s thesis). Ca´ Foscari University of Venice. https://unitesi.unive.it/retrieve/74436b9d-1815-4a2b-b3ca-7bd1a9e79d44/827278-1202771.pdf

Bendett, V. (2022). *Reading comprehension strategy instruction as part of a balanced literacy approach in a Montessori lower elementary environment.* California State University.https://scholarworks.calstate.edu/downloads/xs55mk00b?__cf_chl_tk=haXX6JmKIU6n2gri.BfH27ugybzdylLOe8ccihn5ncs-1777740359-1.0.1.1-2A3p76czOLo956m.5NyvgnmDb0ma2.CQz9z2LJ7TS0w

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology,* 3(2), 77-101. https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1191/1478088706qp063oa?needAccess=true

Brcko, M. (2020). *The Montessori method in pre-primary education - An overview of research written in English.* University of Zagreb. https://amshq.org/wp-content/uploads/2025/01/Overview-of-Research-on-ME.pdf

Borrström, Y. & Krook, P. (2006). *Läs- och skrivinlärning: En studie på kommunala skolor och montessoriskolor.* (Kandidatuppsats). Högskolan Kristianstad. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:230535/FULLTEXT01.pdf

Bryman, A., Nilsson, B., Clark, T., Foster, L., & Sloan, L. (2025). *Brymans samhällsvetenskapliga metoder* (4:e upplagan). Liber.

Claesson, J. (2023). *Ideologiska dilemman och läraridentitet i Montessoripedagogers berättelser om Maria Montessoris designade språkmaterial.* (Masteruppsats). Stockholms universitet. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1776598/FULLTEXT01.pdf

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (4 uppl.). Studentlitteratur.

Dewey, J. (1998). *Individ, skola och samhälle: Pedagogiska texter av John Dewey.* Natur och kultur.

Ercolano, C. (2021). *An authentic Montessori writing Program: Materials and lessons to guide students through the narrative writing process.* Collage of California. https://www.proquest.com/openview/a114fd6e5754530a084bff1c71b4c0f2/1.pdf?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y

Gerker, H. E. (2023). *Making sense of Montessori pedagogy, and educational policies in public schools. Journal of Montessori Research,* 9(1). https://pdfs.semanticscholar.org/6a99/acb4b41352d55ef86673e9191bac4f47f589.pdf

Gutek, G. L., & Gutek, P. A. (2016). *Bringing Montessori to America: S. S. McClure, Maria Montessori, and the campaign to publicize Montessori education*. University of Alabama Press. https://ebookcentral.proquest.com/lib/malardalen-ebooks/reader.action?c=UERG&docID=4405655&ppg=56&pq-origsite=primo

Krijnin, E., Van Steensel, R., Meeuwisse, M., Jongerling, J., & Severiens, S. (2020). *Exploring a refined model of home literacy activites and associations with children´s emergent literacy skills.* Reading and Writing. https://www.researchgate.net/publication/333355563_Exploring_a_refined_model_of_home_literacy_activities_and_associations_with_children%27s_emergent_literacy_skills

Lillard, A. (2019). *Shunned and admired: Montessori, self-determination, and a case for radical school reform.* University of Virginia. https://scispace.com/pdf/shunned-and-admired-montessori-self-determination-and-a-case-10ht8u8z68.pdf

Manley, S. (2026). *A critical review of evidence-based literacy instruction in Montessori Classrooms.* Journal of Montessori Research. https://journals.ku.edu/jmr/article/view/24162/22529

Marshall, C. (2017). *Montessori education: A review of the evidence base.* Science of Learning. https://waterparkmontessori.com/wp-content/uploads/2023/03/Montessori-education-a-review-of-the-evidence-base-Chloe-Marshall.pdf

Montessori, (u.å). *Maria Montessori – en livshistoria.* Hämtad 10 april 2026, från http://montessori.se/historia/maria-montessori/livshistoria/

Montessori, M. (1936). *The secret of childhood.* Longmans, Green and Co.

Montessori, M. (1949). *The absorbent mind.* Holt, Rinehart and Winston.

Newman, S. & Archer, N. (2024). *Maria Montessori and the mystery of language acquisition.* Leeds Beckett University. https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1427600.pdf

Randolf, J., Bryson, A., Menon, L., Henderson, D., Kureethara Manuel, A., Michaels, S., leigh walls rosenstein, D., McPherson, W., O´Grady, R., Lillard, A. (2023). *Montessori education's impact on academic and nonacademic outcomes: A systematic review.* Campbell Collaboration. https://amshq.org/wp-content/uploads/2024/11/randolph-montessori-education_s-impact-on-ja.pdf

Račić, J. (2024). *Applying Montessori principles in teaching English as a foreign language: Research overview.* University of Zagreb. https://hrcak.srce.hr/file/466934

Ryan, T. (2015). *The Importance of writing before reading; How Montessori materials and curriculum support this learning process.* University of Wisconsin. https://minds.wisconsin.edu/bitstream/handle/1793/74007/TahzeemRyan.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Rydén, E. & Smidefors, E. (2008). *Att skapa lust och intresse till barns språkutveckling: En kvalitativ studie av språkstimulerande metoder och materiel i en montessoriklass.* Göteborgs universitet. https://gupea.ub.gu.se/server/api/core/bitstreams/69e3ee4e-86ad-49c1-9155-838321351296/content

Skolbanken. (2026). *Språket.* Hämtad 22 april 2026, från https://skolbanken.unikum.net/plans/plan/5602057212

Skolverket, (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022.* https://www.skolverket.se/download/18.11f7c7851925054d8c642/1727947566208/pdf13074.pdf

Septiani, N., & Syaodih, E. (2021). *Emergent literacy in early childhood.* Atlantis Press. https://www.researchgate.net/publication/350601570_Emergent_Literacy_in_Early_Childhood

Suortti, O., & Lipponen, L. (2016). Phonological awareness and emerging reading skills of two- to five-year-old children. *Early Child Development and Care*, *186*(11), 1703–1721. https://doi.org/10.1080/03004430.2015.1126832

Vetenskapsrådet (2024). *God forskningssed.* Vetenskapsrådet. https://www.vr.se/download/18.4c9f221a191e4edf9053a474/1727853946433/God%20forskningssed%20VR%202024.pdf

Yashoda, K. C. (2023). *English language teaching through Montessori approach: Teachers' perceptions.* Tribhuvan University. https://elibrary.tucl.edu.np/JQ99OgQIizUxyjI9nB0on9OyLkqsGIf4/api/core/bitstreams/964482f6-85a6-4118-aaf1-397b620ed89b/content